

Nr 76.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av vissa statsverket genom testamente efter f. d. kaptenen J. O. L. von Mentzer tillfallna medel m. m.

I propositionen nr 166 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 23 februari 1945, föreslagit riksdagen medgiva, att 5 000 kronor av de av statskontoret under titeln »Kapten von Mentzers testamentsmedel» bokförda medlen må överlämnas till Bollebygds församling under förutsättning, att församlingen förklarar sig villig uppfylla vissa i von Mentzers testamente angivna villkor, samt att återstoden av nämnda medel eller, om församlingen icke avgiver sådan förklaring som nyss sagts, ifrågavarande medel oavkortade må överlämnas till allmänna arvsfonden.

F. d. kaptenen vid förutvarande Smålands artilleriregemente Johan Otto Leonard von Mentzer från Stocksund, som var född den 20 maj 1868, avled den 13 januari 1940 utan att, såvitt en efter honom upprättad bouppteckning utvisar, efterlämna någon arvsberättigad släkting. Behållningen i boet uppgick enligt bouppteckningen till 148 720 kronor 27 öre.

Genom ett den 24 januari 1930 upprättat testamente, med tillägg den 18 februari 1930, hade von Mentzer förordnat om sin kvarlåtenskap. Sedan hans husföreståndarinna erhållit visst belopp, skulle till staten överlämnas en summa så stor, att den ersatte vad von Mentzer från statsverket uppburit i lön och pension efter den 6 november 1905 jämte enkel ränta å medlen efter av riksbanken vid varje tillfälle tillämpat tremånadersdiskonto från och med mottagningsdagen till återbetalningsdagen. Härefter skulle, under förutsättning att kvarlåtenskapen räckte till och på vissa villkor, till kyrkorådet i Bollebygds socken av Älvsborgs län överlämnas en summa av intill 5 000 kronor i vissa aktier till parivärde eller, om aktierna vid dödsfallet ej funnes i behåll, i kontanta medel »för att tillsammans med de medel, fröken Hilda von Mentzer vid sitt fränfälle 1918 på samma sätt disponerade, bilda fröken Hilda von Mentzers fond för underhåll och vård av Silfverhjelms-von Mentzerska familjegraven å Bollebygds kyrkogård». Återstoden slutligen skulle tillfalla allmänna arvsfonden.

Såsom motiv för överlämnandet till staten av den i testamentet angivna summan har i testamentshandlingen angivits, bland annat, att von Mentzer ansåge sig efter den 6 november 1905 icke hava varit fullt tjänstduglig och att han endast vikande för övertalning inställt sig till arbete i stället för att, såsom han själv ville, omedelbart begära avsked.

I skrivelse till Kungl. Maj:t har statskontoret, under hänvisning till berörda testamentsbestämmelser och till den efter von Mentzer upprättade bouppteckningen, anfört.

Enligt verkställd utredning uppgick statskontorets fordran i boet till 135 654 kronor 21 öre. Vid boutredningens avslutning inbetalades av boutredningsmännen till statskontoret ett belopp av 134 160 kronor 7 öre. Tidigare hade under ärens lopp genom omedelbar återbetalning av pensionsbelopp eller avsiktligt försummad uttagning av dylika belopp från postverket 31 210 kronor 8 öre tillgodoförts statskontoret, varjämte genom placering av de fonderade medlen avkastning erhållits till belopp av 5 951 kronor 8 öre. De hos statskontoret fonderade medlen uppgingo sålunda vid dödstillfallet till 37 161 kronor 16 öre, och totalbeloppet av de staten tillhandakomna medlen till 171 321 kronor 23 öre. Ett belopp av 1 494 kronor 14 öre kunde aldrig ur boet utbekommas. Donationen till Bollebygds kyrkoråd för underhåll av von Mentzers familjegrav kunde under ovanberörda förhållanden icke utgå. Emellertid har det med hänsyn till omständigheterna vid testamentsbestämmelsernas tillkomst och arten av det ändamål, som donationen till Bollebygds kyrkoråd avsåg att betrygga, icke synts statskontoret tilltalande, att statsverket skulle taga medlen i anspråk med uteslutande av kyrkorådet.

Under återopande av vad sålunda anförts har statskontoret, under förmälan, att statskontoret hade för avsikt att i övrigt tillgodoföra ifrågavarande medel inkomsttiteln »Diverse inkomster», hemställt om Kungl. Maj:ts medgivande att, för fullgörandet av donators önskan i fråga om graven å Bollebygds kyrkogård, få till kyrkorådet i Bollebygd för församlingens räkning utbetala ett belopp av 5 000 kronor, under förutsättning att församlingen förklarade sig villig att uppfylla de vid donationen fästade villkoren.

Kammaradvokatfiskalsämbetet har intet haft att erinra mot bifall till statskontorets framställning.

Föredragande statsrådet Ewerlöf har anfört följande.

Några villkor häfta icke vid de av statskontoret sålunda fonderade medlen, vilka uppkommit dels genom att von Mentzer återbetalat uppburna pensionsbelopp eller avsiktligt underlåtit att uttaga dylika belopp och dels i anledning av de av von Mentzer meddelade testamentsbestämmelserna. Medlen i fråga måste med hänsyn härtill anses hava av statsverket mottagits samtidigt som de influtit. Något särskilt beslut om mottagandet har sålunda icke erfordrats. Härav följer, att medlens avstående, helt eller delvis, förutsätter riksdagens medverkan.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna förordar jag, att det för underhåll och vård av Silfverhjelm-von Mentzerska familjegraven å Bollebygds kyrkogård avsedda beloppet, 5 000 kronor, avstås för att bliva tillgängligt för nämnda syfte. Förutsättningen härför bör dock vara, att församlingen förklarar sig villig uppfylla de i testamentet angivna villkoren.

Om staten icke insatts såsom testamentslagare, skulle — med undantag

för nyssnämnda belopp å 5 000 kronor — de medel, som tillfallit statsverket på grund av testamentet, i stället hava tillfallit allmänna arvsfonden. Med hänsyn till de här föreliggande omständigheterna anser jag, att ifrågavarande testamentsmedel böra, även efter det de tillfallit statsverket, användas för de allmännyttiga ändamål, allmänna arvsfonden har att främja. De böra alltså överlämnas till allmänna arvsfonden. Vad sålunda föreslagits bör enligt min mening också tillämpas i fråga om de pensionsbelopp, som von Mentzer återbetalat eller vilka han avsiktligt underlåtit att uttaga. Om Bollebygds församling icke på föreskrivna villkor mottager nämnda belopp å 5 000 kronor, synes även detta böra överlämnas till allmänna arvsfonden.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva,

a) att 5 000 kronor av de av statskontoret under titeln »Kapten von Mentzers testamentsmedel» bokförda medlen må överlämnas till Bollebygds församling under förutsättning, att församlingen förklarar sig villig uppfylla vissa i von Mentzers testamente angivna villkor,

b) att återstoden av nämnda medel eller, om församlingen icke avgiver sådan förklaring som nyss sagts, ifrågavarande medel oavkortade må överlämnas till allmänna arvsfonden.

Stockholm den 17 april 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 81.
